

ความปรองดองในสังคมประชาธิปไตย

ผศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง

รองคณบดีฝ่ายบริหาร

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความนำ

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความเชื่อ กล่าวคือใครเชื่ออย่างไร หรือกลุ่มไหนเชื่ออย่างไร ก็พยายามแสวงหาสิ่งที่ตนหรือกลุ่มของตนเชื่อ เช่นคนที่เชื่อในเรื่องโชคชะตาราศีก็แสวงหาหมอดูเพื่อผูกดวง คนที่เชื่อเรื่องโหราศาสตร์ก็แสวงหาเลขเด็ด คนที่เชื่อเรื่องบาป-บุญ และนรก-สวรรค์ ก็แสวงหาเกจิอาจารย์เพื่อสะเดาะเคราะห์ หรือถวายสังฆทาน เป็นต้น ในเรื่องของกลุ่มคนก็เช่นกัน กลุ่มคนที่เชื่อว่าไปพบ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แล้วจะได้เป็นรัฐมนตรีก็แห่กันไปพบท่าน ส่วนกลุ่มคนที่เชื่อว่าถ้าแก้ไขรัฐธรรมนูญ แล้วจะก่อให้เกิดความปรองดองก็จะมุ่งมั่นเดินหน้าอย่างไม่ย่อท้อ และสุดท้ายกลุ่มคนที่เชื่อว่าถ้าออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมให้กับกลุ่มการเมืองที่เผาบ้านเผาเมือง บ้านเมืองก็จะบังเกิดความสุขสงบ และสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ

ความเชื่อนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนและก่อให้เกิดความกระตือรือร้น เพียงแต่ความเชื่อต้องมีเหตุผลรองรับด้วย มิฉะนั้นก็จะกลายเป็นความเพ้อฝัน ดิ้นรนไปวันหนึ่ง ๆ อย่างขาดจุดหมายปลายทางหรือสร้างความสับสนวุ่นวายให้กับสังคมโดยเปล่าประโยชน์ และเพื่อให้เห็นภาพของความเชื่อที่ชัดเจนซึ่งเป็นความเชื่อที่ก่อให้เกิดคุณค่าจึงขอนำหลักความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเพื่อทบทวนความทรงจำดังนี้ คำว่า “**สัทธา**” หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลและมั่นใจในความจริง ความดีงาม และ ความสุจริตเที่ยงตรง ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก ท่านแสดงสืบๆกันมามี ๔ อย่าง คือ

(๑) **กัมมสัทธา** เชื่อกรรม (๒) **วิปากสัทธา** เชื่อผลของกรรม (๓) **กัมมัสมถาสัทธา** เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และ (๔) **ตถาคตโพธิสัทธา** เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตคือพระพุทธเจ้า^๑

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒๓.

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับศรัทธาหรือความเชื่อตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้น

จะเห็นว่าความเชื่อหรือศรัทธานั้นล้วนแล้วแต่มีเหตุผลรองรับทั้งสิ้น และเมื่อเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งเหตุผล ความเชื่อก็จะนำไปสู่ประโยชน์สุขทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและสังคม ดังสุภาษิตที่ว่า “ศรัทธาเมื่อตั้งมั่นแล้ว ย่อมยังประโยชน์ให้สมประสงค์ได้” (สทฐา สาธุ ปติภูจฺจิตา) ด้วยเหตุนี้ สังคมที่ขาดความเชื่อหรือขาดศรัทธา จึงมีค่าเท่ากับขาดความสมประสงค์ในสิ่งทั้งปวง

อัตลักษณ์สังคมประชาธิปไตย

สังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมแห่งความร่วมมือระหว่างกันของคนในสังคมซึ่งเรียกอีกนัยหนึ่งคือ สังคมแห่งความปรองดอง ความปรองดอง (Reconciliation) หมายถึงความสมัครสมานสามัคคี ความถ้อยทีถ้อยอาศัย และความเห็นอกเห็นใจระหว่างกัน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นในการประสานพลังเพื่อขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่ทุกคนปรารถนา ซึ่งเป้าหมายที่คนทุกคนในสังคมปรารถนานั้นก็คือความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และความผาสุกของทุกคนในสังคม และการที่เป็นดังนี้ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ สังคมประชาธิปไตย (Democrat Society) และบริบทแห่งความปรองดองหรือ(Area of Reconciliation) เพื่อให้เกิดสิ่งๆที่เรียกว่าความศรัทธาหรือความเชื่อมั่น (Confidence) ตกผลึกร่วมกัน หากสังคมประชาธิปไตยในประเภทใด มีลักษณะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างเชื่อ ตามความเข้าใจของตน โดยปราศจากพื้นฐานแห่งความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สังคมประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะมีแต่ความขัดแย้งและแบ่งเป็นฝักฝ่ายอย่างมีอาจจะหาข้อยุติได้ ดังกรณีที่สังคมไทยในปัจจุบัน ทันทิที่เอยเชื่อว่า ความปรองดอง ความขัดแย้งก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น เพื่อเห็นภาพแห่งสังคมประชาธิปไตยอย่างชัดเจนจึงขอนำเสนออัตลักษณ์เกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตย ๕ ประการ คือ

๑) **ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันคิด** หมายถึงการไม่ผูกขาดหรือปิดกั้นความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ว่าความคิดเห็นนั้นจะมาจากฝ่ายใดของกลุ่มคนในสังคม เพื่อให้ทุกคนและทุกฝ่ายได้แสดงออกอย่างเสรีและเปิดเผยต่อสาธารณะ

๒) **ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันทำ** หมายถึงช่วยวางแผนเพื่อปรับปรุงแก้ไข คลี่คลายปัญหาและศึกษาบทเรียน เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์อันมีผลกระทบต่อสังคม ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลหรือของสาธารณะอย่างซ้ำซาก

๓) **ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันออกแบบ** หมายถึงการช่วยกันหามาตรการทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สังคมหรือประเทศชาติที่ทุกคนอาศัยอยู่มีความเหมาะสม สมบูรณ์แบบและสอดคล้องกับวิถีชีวิตทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท

๔) **ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันพัฒนา** หมายถึงเมื่อหารูปแบบในการพัฒนาประเทศได้ข้อยุติที่เหมาะสมและลงตัวแล้วทุกคนในสังคมต้องช่วยกันเดินหน้าพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน การเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ปล່อยให้นักการเมืองบู๊บู๊บ้านเมืองอย่างบอบช้ำ ย่อมไม่ถูกต้องอย่างแน่นอน

๕) **ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันบำรุงรักษา** หมายถึงการบำรุงรักษาบ้านเมืองที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นผลสำเร็จนั้น ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงและยั่งยืน ไม่ปล່อยให้ชนกลุ่มน้อยเผาบ้านเผาเมืองหรือทำลายกฎเกณฑ์ กติกา ของบ้านเมืองตามอำนาจอำเภอใจ หรือปล່อยให้ผู้นำรัฐลุแก่อำนาจ บริหารชาติบ้านเมืองแบบบริหารบริษัทห้างร้าน

อัตลักษณ์สังคมประชาธิปไตยทั้ง ๕ ประการดังกล่าวข้างต้น จะหนุนส่งให้เกิดสิ่งทีเรียกว่า **ความปรองดอง** หรือความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ

หลักการเกี่ยวกับความปรองดอง

ความปรองดองในสังคมไทยได้ถูกกลุ่มการเมืองหรือนักการเมืองถอดแบบและแสดงคุณลักษณะต่างๆ นานา เป็นความปรองดอง ฉบับเพื่อไทย และความปรองดอง ฉบับประชาธิปัตย์ ไปเรียบร้อยแล้ว โดยที่ยังไม่มีความปรองดอง ฉบับประชาชน แต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้ ความปรองดอง จึงดูประหนึ่งเป็นวาทกรรมทางการเมืองเท่านั้น และเมื่อความปรองดองได้กลายเป็นวาทกรรมทางการเมือง เมื่อมีคนพูดถึงเรื่องของความปรองดอง จึงดูตลกและขำขันอะไรประมาณนั้น ดังนั้น เพื่อให้คำว่า **"ความปรองดอง"** มีเสน่ห์และมนต์ขลังสำหรับสังคมไทยซึ่งมีรากฐานทางวัฒนธรรมจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงขอแนะนำหลักการเกี่ยวกับความปรองดองดังนี้

๑) **ความหมายของความปรองดอง** : ความปรองดองพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง **ความออมชอม, ความประนีประนอม, ความยอมกัน, ความไม่แก่งแย่งกัน, ความตกลงกันด้วยการไกล่เกลี่ย, ความตกลงกันด้วยไมตรีจิต**^๒

เมื่อพิจารณาคำว่า “**ความปรองดอง**” ตามนัยแห่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานดังกล่าว ย่อมมองเห็นลักษณะหรือรูปแบบของความปรองดองถึง ๖ ความหมายคือ

ก) **ความปรองดอง** หมายถึง **ความออมชอม** ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับการยืดหยุ่น การผ่อนปรน การออมชอม ไม่มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคะคานกัน

ข) **ความประนีประนอม** หมายถึง ความผ่อนหนักผ่อนเบาให้แก่กัน ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับการมีท่าทีที่อะลุ่มอล่วยกัน ยอมถอยคนละก้าว โดยไม่ดันทุรังที่จะช่วงชิงความได้เปรียบระหว่างกัน

ค) **ความยอมกัน** หมายถึง ความลดราวาศอก ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการยอมอ่อนข้อหรือยอมผ่อนปรนให้ เพื่อให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้

ง) **ความไม่แก่งแย่งกัน** หมายถึง ความไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของบ้านเมืองโดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

จ) **ความตกลงกันด้วยการไกล่เกลี่ย** หมายถึง การมีบุคคลที่เป็นกลางในการทำหน้าที่คลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้คู่กรณียอมรับข้อเสนอกที่เป็นทางออกร่วมกัน โดยแต่ละฝ่ายได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์ที่ใกล้เคียงกันหรือเท่ากัน และ

ฉ) **ความตกลงกันด้วยไมตรีจิต** หมายถึง การสำนึกบาปหรือสิ่งที่กระทำร่วมกัน เพื่อช่วยกันคลี่คลายปัญหาและจับมือประสานพลังสร้างความเจริญให้กับบ้านเมืองและความผาสุกให้กับประชาชน **เป็นการอโหสิกรรมให้แก่กัน** เพราะเวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร การไม่จองเวรและผูกพยาบาทต่อกันคือไมตรีจิตที่ดี

นอกจากความหมายเกี่ยวกับความปรองดอง ทั้ง ๖ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความปรองดองฉบับฝรั่งก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพราะฝรั่งเป็นชาติที่มีประสบการณ์ด้านความขัดแย้งและความปรองดองมาก่อนเรา และคำว่า **ความปรองดอง** นั้น แรกเริ่มเดิมทีฝรั่งใช้คำว่า **Conciliation** แปลว่า

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๕๒.

การประนอม หมายถึงพฤติกรรมที่ดำเนินการให้สองฝ่ายที่ขัดแย้งกันได้พูดคุยและเจรจากัน โดยวิธีให้ทั้งสองฝ่ายปรับตนเข้าหาหลักซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติในเรื่องที่ขัดแย้งกัน และการประนอมนี้มีความแตกต่างจากการไกล่เกลี่ย (Mediation) ซึ่งกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประนอมต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็ง ซึ่งได้แก่นักบวชหรือพระสงฆ์ ส่วนการไกล่เกลี่ยนั้นนิยมใช้ในกรณีพิพาท เพื่อระงับข้อพิพาท เท่านั้น

เมื่อไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับการประนอม (Conciliation) ไม่บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ฝรั่งจึงเพิ่มคำอุปสรรคมาอีกคำคือ RE เป็น Reconciliation แปลว่า **ความสมานฉันท์** หมายถึงการทำรูปแบบสำรวจความคิดเห็นสาธารณะในเรื่องความขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในเชิงวิชาการอย่างเป็นทางการ และเป็นมติมหาชน เพื่อปบให้คู่ขัดแย้งยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งบางครั้งใช้คำว่า **Social Consensus** แปลว่าสัญญาประชาคม เพราะถ้าเป็นสัญญาประชาคมกลุ่มที่เป็นคู่กรณีความขัดแย้งจะรู้สึกเกรงใจ เพราะหากขึ้นละเมิดไม่ยอมปฏิบัติตามก็จะถูกประชาชนคว่ำบาตรทางการเมือง

๒) **ลักษณะของความปรองดอง** : ความปรองดองนั้น นอกจากจะมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความปรองดองอีก ๓ ประการ คือ

๒.๑ **ต้องงดเว้นอคติ ๔ ประการ** ประกอบด้วย (๑) **ฉันทาคติ** มีอคติเพราะรัก (๒) **โทสาคติ** มีอคติเพราะเกลียดชัง (๓) **โมหาคติ** มีอคติเพราะเมาในอำนาจ และ (๔) **ภยาคติ** มีอคติเพราะระแวงสงสัยหรือกลัว

๒.๒ **ต้องงดเว้นเส้นทางอกุศล ๑๐ สาย** คือ (๑) **ปาณาติบาต** ได้แก่ การอุ้มฆ่า (๒) **อทินนาทาน** ได้แก่ การคอร์รัปชั่น (๓) **กาเมสุมิฉฉาจาร** ได้แก่ การรับของกำนัลจากใจ (๔) **มุสาวาท** ได้แก่ การกล่าวเท็จ (๕) **ปิสุณาวาจา** ได้แก่ การพูดชวนทะเลาะ (๖) **ผรุสวาจา** ได้แก่ การแสดงอำนาจบาตรใหญ่ (๗) **สัมผัปวาปะ** ได้แก่ การพูดปั่นน้ำเป็นตัว (๘) **อภิขมา** ได้แก่ การเกิดความโลภในทรัพย์สินของผู้อื่น (๙) **พยาบาท** ได้แก่ การผูกอาฆาตมาดร้าย และ (๑๐) **มิจฉาทิฎฐิ** ได้แก่ การเห็นกงจักรเป็นดอกบัว

๒.๓ **สร้างถนนคุณธรรม ๔ ประการ** ประกอบด้วย (๑) **ถนนสายเมตตา** กระชับมิตรไมตรีต่อกัน (๒) **ถนนกรุณา** บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ (๓) **ถนนมุทิตา** ไม่คิดเล็กคิดน้อยหรือผูกใจเจ็บ และ (๔) **อุเบกขา** ตรงไปตรงมา ไม่มีมารยาสาไถย รวมทั้งไม่ลุแก่อำนาจและไม่ทำลายฝ่ายตรงกันข้ามกับตน

คุณธรรมทั้ง ๓ ประการดังกล่าวล้วนแต่สนับสนุนหรือหนุนส่งให้เกิดบรรยากาศแห่งความปรองดองทั้งสิ้น เพราะปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความปรองดองในสังคมประชาธิปไตยนั้นคือ คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมหาใช่เป็นรัฐธรรมนูญไม่

๓) **แนวทางการสร้างความปรองดอง** : ลักษณะความปรองดองที่กำลังพยายามสร้างขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความขัดแย้งให้รุนแรงมากยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการคลี่คลายปัญหาของประเทศด้วยวิธีการที่ทุกฝ่ายยอมรับได้เพราะเป็นแนวทางที่แต่ละฝ่ายไม่ได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกันจึงขอเสนอแนวทางการสร้างความปรองดองในมิติใหม่ดังนี้

๑) ค้นหาความขัดแย้งว่ามาจากสาเหตุอะไร สาเหตุความขัดแย้งและความแตกแยกในขณะนี้เกิดจากการที่ไม่มีใครสามารถอ้างอิงความชอบธรรมทางการเมืองได้ ซึ่งเกิดจากการละเมิดกฎหมายและหลักการประชาธิปไตยของคู่ขัดแย้งทั้งสองข้าง โดยย้ำว่าสังคมไทยควรจะหาทางออกด้วยตัวเอง เพราะไม่มีอควินซีมาชาวอีกแล้ว ในสังคมไทย

๒) กติกาที่เป็นหลักสำหรับทุกฝ่ายยึดถือปฏิบัติ แม้การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และการออก พ.ร.บ. นิรโทษกรรม จะไม่ทำให้เกิดการปรองดองนั้นในเร็ววันแต่ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะที่มา กระบวนการได้มา และเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ บางส่วนขัดต่อหลักนิติธรรมและหลักการประชาธิปไตย ทำให้รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ขาดความชอบธรรม

๓) การสร้างกลไกเพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน การแก้ไขรัฐธรรมนูญและการออกร่างรัฐธรรมนูญใหม่จะเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย นั้น ต้องไม่มองว่ารัฐธรรมนูญคือยารักษาสารพัดโรคหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะแก้ปัญหทั้งหมดได้ แต่ต้องมองว่ารัฐธรรมนูญคือข้อตกลงร่วมกันเพื่อจะอยู่กันอย่างสันติ การพูดคุยและการปรึกษาหารือกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น

อย่างไรก็ดี ความขัดแย้งซึ่งเป็นปัญหาหลักในสังคมไทยในปัจจุบันมีที่มาพอจะสรุปได้ดังนี้

ความขัดแย้งถือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ในสมัยโบราณการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกระทำโดยกำลังของผู้ที่แข็งแรงที่สุด (strongest) วิธีการเช่นนี้ได้ถูกปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนสังคมเคยชิน การยอมรับดังกล่าวจึงกลายเป็นความชอบธรรมทางประเพณี (traditional authority) ในเวลาต่อมา เมื่อมีคนในสังคมตั้งคำถามถึงความชอบธรรมดังกล่าวของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจึงต้องปรับตัวและเปิดความชอบธรรมนั้นตรวจสอบได้ (legal rational authority) ซึ่งในสังคมไทยปฏิเสธไม่ได้ว่าความชอบธรรมทางประเพณีและทางกฎหมายกำลังพังลง สังคมไทยจึงต้องมองหาอควินซีมาชาว

(charismatic leadership) ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันมีอาจจะเกิดขึ้นได้ แต่สิ่งที่สังคมไทยควรคำนึงถึง เพื่อเป็นแนวทางในการคลี่คลายความขัดแย้งได้แก่สิ่งต่างๆดังนี้

๑) กฎหมาย/กฏระเบียบ (legality) หากหลักนิติธรรมถูกแทนที่ด้วยนิติกลวิธี (rule by law) คือการที่ กฎหมายออกมาโดยใช้อำนาจบังคับผู้คน เช่น ออกกฎหมายโดยอาศัยอำนาจปฏิบัติหรือใช้กำลังบังคับ หรือการออกกฎหมายย้อนหลังยุบพรรคและตัดสิทธิทางการเมือง ฉะนั้นกฎหมายที่ออกมา จะเป็นธรรมใช้ได้หรือไม่ สิ่งนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่สังคมไม่เคยตั้งคำถาม

๒) ความชอบธรรม (legitimacy) หมายถึงความเป็นธรรมที่ทุกฝ่ายยอมรับว่าเหมาะสมและเป็นธรรม

๓) ธรรมแห่งอำนาจ (moral authority) หมายถึงการใช้ธรรมเป็นอำนาจมิใช่การใช้อำนาจเป็นธรรมในสังคมใดที่ปราศจากซึ่งกฎหมายที่เป็นธรรม ซึ่งทำให้ขาดความชอบธรรมแล้ว สังคมนั้นย่อมขาดธรรมแห่งอำนาจ โดยการใช้กฎหมายในลักษณะของ rule by law และอำนาจอันเกิดจากการปฏิบัติรัฐประหาร จากภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ได้ถูกละเมิดโดยผู้อยู่ในตำแหน่งอำนาจซึ่งมีกระบวนการหลายอย่างขัดต่อประชาธิปไตย เช่น การใช้เงินหาเสียง การแทรกแซงองค์กรอิสระ รัฐบาลขณะนั้น จึงถูกมองว่าคุกคามต่อกลุ่มผู้ซึ่งเสียอำนาจและเสียประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๙ ซึ่งได้ใช้หลักการ rule by law ละเมิดกฎหมายและรัฐธรรมนูญด้วยการออกกฎหมายต่างๆ เพื่อโค่นล้มคู่ปฏิบัติกิจ จนนำมาสู่ปฏิบัติการทางการเมืองของสองกลุ่มสองขั้ว โดยทั้งสองฝ่ายต่างทำผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการยึดสนามบิน ยึดทำเนียบรัฐบาล และยึดสี่แยกราชประสงค์ เป็นต้น ทั้งสองจึงไม่สามารถอ้างความถูกต้องทางกฎหมายและความชอบธรรมทางการเมือง ได้นำไปสู่ความแตกแยกและขัดแย้งในสังคม จนกระทั่งในปัจจุบันก็ยังไม่มีความชอบธรรมเหนืออีกฝ่ายได้

บทสรุป

สังคมที่ก้าวไม่พ้นจากต้นตอแห่งความชั่ว ๓ ประการ คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นสังคมที่มีอาจจะข้ามพ้นจากความขัดแย้งได้ เมื่อไม่อาจจะข้ามพ้นจากความขัดแย้งได้ ก็ไม่สามารถที่จะสถาปนาความปรองดองให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น หากสังคมไทยต้องการสถาปนาความปรองดองให้เกิดขึ้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างอัตลักษณ์ในสังคมประชาธิปไตยด้วยหลักการเชิงพุทธ ๓ ประการ

คือ (๑) ทำด้วยจิตเมตตา (๒) พุดด้วยจิตเมตตา และ (๓) คิดด้วยจิตเมตตา เพราะเมตตา คือความรักและความปรารถนาดีต่อกัน เมื่อสังคมมีความรักและปรารถนาดีต่อกัน ก็จะนำไปสู่ความร่วมมือในภารกิจที่ชาติบ้านเมืองต้องการ ความเป็นฝักฝ่ายคือรัฐบาลกับฝ่ายค้านก็จะค่อยๆลดบทบาทในเชิงเอาชนะคะคานกัน เมื่อบทบาทที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันหมดไป ความปรองดอง ที่สังคมไทยต้องการก็จะเกิดขึ้น และความขัดแย้งแบ่งเป็นฝักฝ่ายก็จะหมดไป ดังคำกล่าวที่ว่า “เมตตาเป็นคุณธรรมค้ำจุนโลก” ด้วยเหตุนี้เมตตาจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญสำหรับสังคมประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ **ASTV** ผู้จัดการ. ๑๐ วิกฤตชาติ' ๕๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๕๑.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **ปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด, ๒๕๓๘.
- คำบุญ สิทธิสมาน. **เริ่มต้น (การเมือง) ใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๕๑.
- จาตุรนต์ ฉายแสง. **ความจริงวิกฤตประชาธิปไตย ๒๗ ประเด็น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการศึกษา
การพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๕๒.
- จรัสศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. **สยามประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, ๒๕๕๒.
- ธรรมนิตย์ ชำนาญ. **ปฏิวัติ: ประมวลเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของไทย**.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทคลอลิตี้บุ๊กส์ (๒๐๐๖) จำกัด, ๒๕๕๓.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **รากหญ้าสร้างบ้านชนชั้นกลางสร้างเมือง**. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๕๒.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,
๒๕๕๐.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
พุทธธรรม, ๒๕๔๓.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **รัฐศาสตร์และจริยธรรมนักการเมืองแนวพุทธ**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
พุทธธรรม, ๒๕๔๘.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ประชาธิปไตยไม่ยากถ้าอยากได้**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวาย จำกัด,
๒๕๕๐.
- ลิขิต ธีรเวคิน. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๐.
- ยุคอนารยะ. **ทางออกประเทศไทยในภาวะวิกฤติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไฉไล, ๒๕๕๓.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า,
๒๕๕๐.

วิชัย ตันศิริ. **วิกฤติการเมือง**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๐.

สมบัติ อารังชญวงศ์. **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๕.

สิริพรรณ นกสวน. **คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เสน่ห์ จามริก. **สังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๓๖.